

CONCEPTREACTIE INTERNETCONSULTATIES MINISTERIE VAN VWS

Consultatie over het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit

https://www.internetconsultatie.nl/bsluit_houdende_wijziging_van_het_tabaks_en_rookwarenbesluit

Vraag 1:

Wat vindt u van het voorstel om speciaalzaken die uitsluitend rookwaren en rookaccessoires verkopen per 1 januari 2020 direct uit te zonderen van het uitstalverbod?

Jaarlijks overlijden er in Nederland meer dan 20.000 mensen aan de gevolgen van roken en meerroken. Toch beginnen er iedere week weer honderden kinderen met dagelijks roken. Blootstelling aan tabaksdisplays kan zowel de kans op het beginnen met roken door jongeren vergroten als het moeilijker maken voor rokers om te stoppen.(1) Wij juichen de invoering van het uitgebreide uitstalverbod dan ook van harte toe en spreken onze steun uit voor het voorstel om alleen speciaalzaken die uitsluitend tabaksproducten, aanverwante producten en rookaccessoires verkopen uit te zonderen van dit verbod (onder de voorwaarde, zoals voorgesteld, dat de tabaksproducten en aanverwante producten niet van buiten het verkooppunt zichtbaar zijn). Met deze beperkte uitzondering wordt aangesloten bij de succesvolle voorbeelden uit het buitenland.

Samen met een groeiend aantal partijen en personen, zetten wij ons in voor het laten opgroeien van een Rookvrije Generatie. Ieder kind heeft het recht om rookvrij op te groeien en iedere ouder zou de kans moeten krijgen om zijn of haar kind rookvrij op te laten groeien: vrij van blootstelling aan tabaksrook en de verleiding om te gaan roken. De aanwezigheid van tabaksdisplays bij verkooppunten waar ook andere goederen en diensten dan tabaksproducten, aanverwante producten en rookaccessoires worden verhandeld, is hiermee niet verenigbaar. Wanneer een verkooppunt ook andere producten en diensten aanbiedt, maakt dit het verkooppunt aantrekkelijk en in bepaalde gevallen zelfs onvermijdelijk voor een breed publiek (waaronder kinderen, ex-rokers en rokers die willen stoppen). Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om producten die specifiek voor kinderen interessant zijn (zoals schoolartikelen en tijdschriften van Pippo tot Donald Duck), maar ook om services zoals het verzenden en ophalen van pakketjes, waar ook ouders vergezeld door hun kinderen een beroep op doen. Om te voorkomen dat kinderen worden blootgesteld aan tabaksdisplays (en daardoor beginnen met roken), is het van belang dat het uitstalverbod, zoals nu wordt voorgesteld, gaat gelden voor alle verkooppunten met uitzondering van speciaalzaken die uitsluitend tabaksproducten, aanverwante producten en rookaccessoires verkopen. Een dergelijk breed ingevoerd uitstalverbod is daarnaast gewenst om aan rokers die willen stoppen met roken een omgeving te bieden die het makkelijker maakt om blijvend van hun verslaving af te komen. Indirect kan dit ook een rol spelen in relatie tot het voorkomen dat jongeren beginnen met roken, aangezien de sociale omgeving van kinderen een medebepalende rol speelt bij het al dan niet beginnen met roken.(2)

(1) Robertson, L., McGee, R., Marsh, L. & Hoek, J. (2015). A systematic review on the impact of point-of-sale tobacco promotion on smoking. *Nicotine & Tobacco Research*, 17, 2-17. Trimbos-instituut (2015). Display ban verkooppunten tabak. Utrecht: Trimbos-instituut.
(2) Trimbos-instituut (2017). Kinderen en roken: een aantal feiten op een rij. Utrecht: Trimbos-instituut.

Vraag 2:

Wat vindt u van het voorstel dat supermarkten vanaf 2020 verplicht zijn om aan het uitstalverbod te voldoen?

Wij zijn blij dat de staatssecretaris voornemens is om het uitstalverbod (ook) te laten gelden voor alle levensmiddelenzaken. Wel zijn wij van mening dat de datum van invoering naar voren geschoven zou kunnen en moeten worden. Dagelijks komen volwassenen en kinderen bij levensmiddelenzaken voor het doen van boodschappen. Iedere extra dag dat de tabaksproducten en aanverwante producten hier in het zicht blijven, groeien er weer nieuwe kinderen op met het beeld dat deze producten doodnormaal en

Met opmerkingen [SH1]: Met het volledige antwoord wordt het toegestane aantal karakters overschreden. Mocht u het gehele antwoord (eventueel met uw eigen aanvullingen) willen indienen, kunt u gebruik maken van de mogelijkheid om een bijlage toe te voegen (na de consultatievragen).

aantrekkelijk zijn. Nog steeds beginnen er in Nederland iedere week weer honderden kinderen met dagelijks roken. Iedere extra dag dat de blootstelling aan tabaksproducten en aanverwante producten in levensmiddelenzaken voortduurt, is er daarom één te veel. Grote supermarktketens hebben in de afgelopen periode laten zien binnen drie tot zes maanden de tabaksproducten in hun filialen uit het zicht te kunnen halen. Ook buitenlandse voorbeelden (zoals Noorwegen, waar bij wet van 3 april 2009 werd vastgesteld dat per 1 januari 2010 een uitstalverbod zou gelden) tonen aan dat een uitstalverbod in een relatief korte periode (van enkele maanden) succesvol kan worden geïmplementeerd.⁽³⁾ Een termijn van ruim twee jaar achten wij daarom erg lang, onnodig en onwenselijk.

(3) Scheffels, J. & Lavik, R. (2013). Out of sight, out of mind? Removal of point-of-sale tobacco displays in Norway. *Tobacco Control*, 22, e37-e42.

Vraag 3:

Wat vindt u van het voorstel dat andere verkooppunten dan supermarkten tot 2022 uitgezonderd worden van het uitstalverbod?

De bescherming van de volksgezondheid (en van kinderen in het bijzonder) is (met recht) leidend bij de invoering van het uitstalverbod. Vanuit dit oogpunt pleiten wij ervoor om het verbod ook bij andere verkooppunten dan levensmiddelenzaken eerder in te laten gaan dan voorgesteld. Onderzoek uit Engeland – waar gekozen werd voor een implementatie in twee fases: eerst de grote verkooppunten, daarna de rest – beveelt aan om het uitstalverbod in één keer breed in te voeren in plaats van stapsgewijs, om zo jongeren optimaal te beschermen. Juist ook bij de verkooppunten die tijdelijk van het verbod waren uitgezonderd, bleek namelijk sprake van een relatie tussen blootstelling aan tabaksproducten en vatbaarheid voor roken onder jongeren.⁽⁴⁾ Veel andere landen hebben er dan ook voor gekozen om het uitstalverbod in één keer in te voeren. Wat ons betreft zijn er geen overtuigende redenen om de andere verkooppunten dan levensmiddelenzaken nog ruim vier jaar de tijd te geven om tabaksproducten en aanverwante producten aan het zicht te onttrekken. De discussie over het uit het zicht halen van tabaksproducten en aanverwante producten, speelt al geruime tijd. De verkooppunten hebben zich dus al even kunnen voorbereiden op deze maatregel. Zij kunnen bovendien profiteren van de ervaringen die de afgelopen periode in diverse supermarkten al zijn opgedaan en leren van enkele andere verkooppunten, waaronder bepaalde tankstations, die reeds hebben geëxperimenteerd met het uit het zicht halen van tabaksproducten. De ontwerpregeling bepaalt dat tabaksproducten en aanverwante producten volledig aan het zicht dienen te worden onttrokken. Op welke wijze hieraan vorm wordt gegeven, is aan de verkooppunten zelf (zolang maar aan een aantal basisvoorwaarden wordt voldaan). Zij kunnen hierdoor kiezen voor een wijze van aan het zicht onttrekken, die past bij hun financiële en ruimtelijke middelen.

(4) Spanopoulos, D., Britton, J., McNeill, A., Ratschen, E. & Szatkowski, L. (2014). Tobacco display and brand communication at the point of sale: implications for adolescent smoking behaviour. *Tobacco Control*, 23, 64-69.

Vraag 4:

Wat vindt u van het voorstel dat een zelfstandig aankooptransactie via een tabaksautomaat niet meer is toegestaan vanaf 2022?

Wij zijn een groot voorstander van dit voorstel om verkopen zonder ter handstelling door tussenkomst van een verstrekende persoon – waaronder de verkoop via tabaksautomaten – niet langer toe te staan. Ook hiervoor geldt: hoe sneller, hoe beter. Deze maatregel staat al jaren op de politieke agenda en sluit aan bij de internationale *best practices*. Zo bevelen de richtsnoeren voor de implementatie van artikel 13 van het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksonthouding (FCTC) aan om de verkoop via tabaksautomaten te verbieden, omdat deze automaten alleen al door hun aanwezigheid een vorm van reclame voor en promotie van tabaksproducten zijn. Een dergelijk verbod zou daarnaast een belangrijke bijdrage kunnen

leveren aan het verminderen van de toegankelijkheid van tabaksproducten voor jongeren (artikel 16 FCTC). Uit Nederlands onderzoek is herhaaldelijk naar voren gekomen dat de naleving van de leeftijdsgrens bij tabaksautomaten achterblijft en erg laag is (20,5% bij de laatste meting in 2016).⁽⁵⁾ Jongeren kunnen op deze manier dus nog (te) eenvoudig aan tabaksproducten komen. Door de verkoop via automaten aan banden te leggen, worden kinderen verder beschermd tegen de verleiding om te gaan roken. Wanneer een dergelijk verbod met zich mee zou brengen dat op bepaalde plekken niet langer tabak verkocht mag worden, zou dit niet mogen betekenen dat bestaande verkoopbeperkingen worden opgeheven. Het aantal verkooppunten van tabaksproducten ligt op dit moment veel hoger dan het aantal verkooppunten van (bruin) brood. Dit past niet bij het dodelijke karakter van tabaksproducten.

(5) Roodbeen, R. & Schelleman-Offermans, K. (2016). Alcohol- & tabaksverkoop aan jongeren 2016. *Landelijke naleving van de leeftijdsgrens van 18 jaar voor de Drank- en horecawet en Tabakswet*. Nijmegen: Nuchter Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen.

Consultatie over de ontwerpregeling houdende wijziging van de Tabaks- en rookwarenregeling

https://www.internetconsultatie.nl/regeling_houdende_wijziging_van_de_tabaks_en_rookwarenregeling

Vraag 1:

Wat vindt u ervan dat online verkooppunten vanaf 2022 uitsluitend tekstueel rookwaren voor verkoop mogen aanbieden?

In Nederland is de verkoop op afstand van tabaksproducten en aanverwante producten nog steeds toegestaan. Gezien de brede toegankelijkheid van het internet (ook voor kinderen) en de mogelijkheden die er online zijn om tabaksproducten en aanverwante producten op een aantrekkelijke wijze te presenteren, achten wij het, net als de staatssecretaris, van belang dat ook de online verkooppunten worden geschaard onder het uitstalverbod. Wij zijn blij om te lezen dat het voornemen is om dit van toepassing te laten zijn op de gehele internetverkoop aan consumenten die zich in Nederland bevinden, ook wanneer sprake is van grensoverschrijdende verkoop op afstand. Wij kunnen ons vinden in het voorstel om bij deze online verkooppunten alleen tekstuele informatie toe te staan, die neutraal en sober wordt gepresenteerd en een niet-wervend karakter heeft. Het doorverwijzen naar andere internetpagina's waarop aanvullende 'informatie' kan worden gevonden (bijvoorbeeld in de vorm van afbeeldingen en filmpjes), zou in dit kader ook niet mogen worden geaccepteerd. Omdat het gaat om (inhoudelijke) aanpassingen van een online omgeving (in plaats van het ombouwen van een fysieke omgeving), zouden de benodigde wijzigingen op korte termijn moeten kunnen worden uitgevoerd. Wat ons betreft ligt de deadline van 2022 dan ook te ver in de toekomst.

Wij zijn van mening dat een vergelijkbare eis van neutrale, sobere en louter tekstuele aanduidingen ook zou moeten worden gesteld aan (eventuele) informatie over beschikbare producten (en hun prijzen) bij fysieke verkooppunten. Dergelijke informatie zou uitsluitend op verzoek van een meerderjarige klant mogen worden getoond en daarna weer aan het zicht moeten worden onttrokken. Van middelen om mee te nemen (zoals flyers) of duurzame aanduidingen (zoals posters), mag geen sprake zijn. Als het gaat om meer algemene aanduidingen waaruit blijkt dat het betreffende verkooppunt tabaksproducten en aanverwante producten verkoopt, kunnen wij ons vinden in het voorstel om alleen een neutrale en sobere aanduiding op het middel waarmee de tabaksproducten en aanverwante producten aan het zicht worden onttrokken, toe te staan. Verdere aanduidingen die betrekking hebben op de verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten, zouden moeten worden voorkomen. Elke aanduiding kan fungeren als een trigger die het denken aan roken en het doen van aankopen van tabaksproducten en aanverwante producten stimuleert.

Met opmerkingen [SH2]: Met het volledige antwoord wordt het toegestane aantal karakters overschreden. Mocht u het gehele antwoord (eventueel met uw eigen aanvullingen) willen indienen, kunt u gebruik maken van de mogelijkheid om een bijlage toe te voegen (na de consultatievragen).

Naast de online verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten, verdient wat ons betreft ook de ambulante en mobiele verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten op evenementen en festivals nadrukkelijke aandacht in de toelichting. Uiteraard dient het uitstalverbod ook voor deze verkooppunten van toepassing te zijn. In deze gevallen kan (zoals ook is gesteld met betrekking tot de uitzondering voor speciaalzaken in relatie tot het huidige reclameverbod) nooit sprake zijn van een speciaalzaak.(1)

(1) Burton, S., Hoek, J., Nesbit, P. & Khan, A. (2015). "Smoking is bad, it's not cool...yet I'm still doing it": Cues for tobacco consumption in a 'dark' market. *Journal of Business Research*, 68, 2067-2074.

Vraag 2:

Wat vindt u ervan dat in lijn met het uitstalverbod het voor speciaalzaken niet meer is toegestaan rookwaren in de etalage uit te stallen?

Wij vinden het niet langer toestaan van het uitstellen van tabaksproducten en aanverwante producten in de etalage (of van andere reclame voor deze producten) een logisch en vanzelfsprekend verlengde van het uitstalverbod. Ook in dit geval geldt immers dat niet alleen de koper van tabaksproducten en aanverwante producten wordt blootgesteld, maar het brede publiek (waaronder kinderen, ex-rokers en rokers die willen stoppen). Geen maatregelen treffen op dit terrein zou de effectiviteit van het uitstalverbod kunnen ondermijnen.

Wel is het opmerkelijk en past het niet binnen de geest van de nieuwe regels dat gevelreclame vooralsnog blijft toegestaan bij alle verkooppunten die aan de huidige wettelijke definitie van een speciaalzaak voldoen (zoals de meeste gemakswinkels) en dat in deze verkooppunten ook nog steeds reclame zal mogen worden gemaakt. Dit betekent onder meer dat er straks verkooppunten zijn waar de tabaksproducten zelf niet langer in het zicht zijn, maar waar, bijvoorbeeld achter de toonbank, nog wel op een andere manier reclame (o.a. via afbeeldingen en filmpjes) voor tabaksproducten en aanverwante producten wordt getoond. Het brede publiek dat in deze winkels komt of er voorbijloopt (waaronder kinderen, ex-rokers en rokers die willen stoppen), wordt dus nog steeds aan blootgesteld aan deze (gevel)reclame. Dit is vanuit het oogpunt van de bescherming van kinderen en de volksgezondheid zeer onwenselijk en **wij hopen dan ook van harte dat op dit vlak nadere maatregelen zullen worden getroffen door het volgende kabinet**. Alleen door alle vormen van reclame en promotie voor tabaksproducten en aanverwante producten in, op en rond verkooppunten niet langer toe te staan, kan ongewenste blootstelling (met alle gevolgen van dien) worden voorkomen.

Vraag 3:

Wat vindt u van het voorstel dat het zelf pakken van rookwaren uit bijvoorbeeld zogenaamde graaibakken niet meer is toegestaan vanaf 2022?

Door (verdere) eisen te stellen aan de presentatie van tabaksproducten in verkooppunten (ten behoeve van de zichtbaarheid van de gezondheidswaarschuwing), zal op korte termijn een einde worden gemaakt aan bepaalde types 'graaibakken'. Daar zijn wij blij om. Tabak is geen normaal product. Wanneer tabaksproducten worden gebruikt zoals bedoeld, dragen zij bij aan het vroegtijdig overlijden van meer dan de helft van de mensen die blijven roken.(2) Dat naar zo'n product op dit moment überhaupt nog 'gegraaid' mag worden, is onbegrijpelijk. Wij steunen dan ook het voorstel van de staatssecretaris om de verkoop door zelfbediening volledig aan banden te leggen en daarmee tabaksproducten en aanverwante producten minder toegankelijk en aantrekkelijk te maken. Gezien het belang voor de volksgezondheid, zouden wij er wel voor willen pleiten om hier niet tot 2022 mee te wachten. Iedere week beginnen er in Nederland nog steeds honderden kinderen met dagelijks roken. Maatregelen die een bijdrage kunnen

Met opmerkingen [SH3]: Om dit te kunnen doorvoeren, is een wijziging van de Tabaks- en rookwarenwet noodzakelijk. Via deze weg (besluit en regeling) kan het ministerie van VWS hier dus geen verandering in aanbrengen. Het aanstippen van de vreemde situatie die hierdoor ontstaat, helpt (mogelijk) wel om dit onderwerp op de politieke agenda te krijgen. Bij een volgende wetswijziging kan hier dan op door worden gepakt.

leveren aan een afname van dit aantal, door de verleiding van het roken terug te dringen, zouden zo snel mogelijk moeten worden genomen.

(2) Trimbos-instituut (2015). Roken: een aantal feiten op een rij. Utrecht: Trimbos-instituut.

Vraag 4:

Wat vindt u van de nadere eisen aan verpakkingseenheden en buitenverpakkingen van sigaretten, shagtabak, (water)pijptabak en cigarillo's?

Wij zijn blij dat er nadere eisen worden gesteld aan de verpakkingen van tabaksproducten om de verleiding om te gaan roken terug te dringen. De verpakking is een belangrijk (resterend) reclamemiddel voor de tabaksfabrikanten. Het (verder) reguleren en standaardiseren van verpakkingselementen draagt eraan bij dat tabaksproducten als minder aantrekkelijk worden gezien, zeker door jongeren.⁽³⁾ Met dit voorstel wordt dan ook een belangrijke volgende stap gezet in het beperken van de aantrekkelijkheid van tabaksproducten. Tegelijkertijd blijven er nog diverse mogelijkheden over voor tabaksfabrikanten om hun verpakkingen zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Zo mogen merklogo's (waarmee een bepaald imago kan worden uitgestraald) bijvoorbeeld nog steeds worden gebruikt. De nieuwe regels dienen dan ook nadrukkelijk te worden gezien als een tussenstap, geen eindstation. Steeds meer landen besluiten tot de invoering van 'plain packaging', als onderdeel van een samenhangend pakket van maatregelen om de jeugd te beschermen en het (over)lijden door tabak terug te dringen. Ook in Nederland zou hier zo snel mogelijk naartoe moeten worden gewerkt. Een recente review, gepubliceerd in de toonaangevende Cochrane-database, bevestigt dat wetenschappelijk onderzoek consequent laat zien dat plain packaging de aantrekkingskracht van tabaksverpakkingen vermindert en dat plain packaging kan bijdragen aan een lagere rookprevalentie.⁽⁴⁾

(3) Trimbos-instituut (2015). Factsheet generieke tabaksverpakkingen (plain packaging). Utrecht: Trimbos-instituut.

(4) McNeill, A., Gravelly, S., Hitchman, S., Bauld, L., Hammond, D. & Hartmann-Boyce, J. (2017). Tobacco packaging design for reducing tobacco use. Cochrane Database of Systematic Reviews, issue 4, art. No.: CD011244.

Vraag 5:

Wat vindt u van de uitvoerbaarheid van de nieuwe regels over de elektronische sigaret zonder nicotine (EZN)?

Wij hebben geen opmerkingen met betrekking tot de uitvoerbaarheid van deze nieuwe regels. Aangezien ook het gebruik van e-sigaretten niet zonder gezondheidsrisico's is, zijn wij blij dat, na de leeftijdsgrens en het reclameverbod (per 1 juli 2017), nu ook de andere regels die gelden met betrekking tot e-sigaretten met nicotine – voor zover relevant – van toepassing worden op e-sigaretten zonder nicotine.

Vraag 6:

Wat vindt u van de uitvoerbaarheid van de nieuwe regels over nieuwe of gewijzigde producten?

Wij hebben geen opmerkingen met betrekking tot de uitvoerbaarheid van deze nieuwe regels. Wij staan volledig achter het doel van deze nieuwe regels; het is van belang dat het RIVM zijn rol in relatie tot de kennisgevingsprocedures voor nieuwe of gewijzigde tabaksproducten en aanverwante producten en voor nieuwsoortige tabaksproducten op een zo goed mogelijke wijze kan uitvoeren. Overigens maken wij u ons zorgen over het op de markt komen van nieuwsoortige tabaksproducten, zoals heat-not-burn producten. Wij kijken dan ook uit naar de resultaten van het onderzoek dat op dit moment wordt verricht naar de mogelijkheden voor een goedkeuringsprocedure in plaats van de huidige kennisgevingsprocedure.